

Prof. Dr. Ali YARDIM (1939-2006)

Vehbi Günay*

Kısa Özgeçmiş

1939 yılında Alanya'nın Oba köyünde, babası bir Çanakkale şehidi olan Meysar oğlu Ali ile Bergüzar çiftinin sekiz çocuğundan birisi olarak dünyaya geldi. 1944 yılında başladığı ilköğrenim hayatını köyünde tamamladı¹. 15 Ekim 1952 tarihinde buradan ayrılarak tahsilinin diğer safhalarını dışarıda devam ettirdi. Konya'da dört yıl özel öğrenimin ardından orta öğrenimini Konya İmam-Hatip Okulu'nda sürdürerek bu okulun ilk mezunları arasında yer aldı. 1965'de İstanbul

Yüksek İslâm Enstitüsü'nden mezun oldu. Aynı yıl Hatay Kız İlköğretmen Okulu'na Din Bilgisi Öğretmeni olarak atandı. İki yıl orta öğretimde öğretmenliğin ardından 1967 yılı sonlarında Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü'nde hadis öğretim görevliliğine getirildi. 1970-1971 yılında Tuzla

* Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Bornova-İZMİR. e-mail: vehbi.gunay@ege.edu.tr.

¹ Alanyalı Ali Yardım'ın öğrenim hayatı ile ilgili farklı bir değerlendirme için bkz. Sâmîha Ayverdi, "Geriye Tepen Silâh", *Küplüce'deki Köşk*, İstanbul 1989, 231-234. Ayrıca bkz. Ali Yardım, *Alanya Kitâbeleri (Tebit, Tescil, Tasnif ve Değerlendirme)*, İstanbul 2002, 507 vd. Ali Yardım, bu kitâbına yaptığı ekte (505-522) hâtıralarını ve köyü ile ilgili bildiklerini yazıya geçirerek, küçük bir târih çalışması örneği de vermiştir. Onun hayatının safhalarını makale ve kitaplarına düştüğü târihler ve notlarla da tâkip etmek mümkündür.

Piyâde Okulu'nda 107. dönem öğrenciliğın ardından, askerlik görevini yedek subay olarak Hakkâri'de tamamladı. 1972 yılında İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü hadîs öğretim görevliliğine atandı. Enstitülerin 1982'de fakülteye dönüştürülmesinin ardından, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde görev aldı. 1984'de "Mesnevî Hadîsleri (Teshîr ve Tahrîc)" başlıklı tezi ile doktor, 1987'de doçent ve 1993'de profesör olan Ali Yardım, aynı fakültede Temel İslâm Bilimleri Bölümü Hadîs Anabilim Dalı öğretim üyesiydi. Prof. Dr. Ali Yardım, üniversiteden yaş haddinden emekli olacağı yılın ikinci gününde (02.01.2006) aramızdan ayrıldı.

Ali Yardım, Aysel Hanım ile evli ve Ali Şîr, Mustafa Sinan, Ahmet İrem isimli üç çocuk babasıydı.

İlmî Kişiliği

Prof. Dr. Ali Yardım, uzmanlık alan derslerinin yanı sıra fakültesinde Araştırma Teknikleri, Paleografya ve Epigrafi (Kitâbe), Elyazması Eserlerin Analizi derslerini; 1988-1999 öğretim yılından itibaren üniversitesinin Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü'nde Hat, Tezhîb ve Çini Ana Sanat Dalları ders programlarında lisans ve lisansüstü seviyelerde Epigrafi, Yazma Eserlerin Çözümlemesi, Çinide Hat Kompozisyonu derslerini vermiştir.

Hadîs konusunda uzmanlaşmış bir öğretim üyesi olmasının yanı sıra kendi ifâdesiyle Arapça'ya vukufu, Klâsik Türkçe'ye aşinalığı, Fransızca ve Farsça ile ünsiyeti bulunması dolayısıyla sâhip olduğu engin bilgi birikimi, gayreti ve çalışkanlığıyla çalışma alanının dışında eserler vererek bilim dünyası ve kültürümüze hizmet etmiştir. Onun dil ile ilgili bilgi ve hassasiyeti Türkçemizin ifâde özelliklerini ön plana çıkarma kaygısı ile birleşmiştir. "Dil" ile ilgili kaygılarını *İslâm'da Eğitim-Öğretim Târîhi* başlıklı tercümesine 1974 Ekimi'nde yazdığı önsözde "*...Burada çok acı bir gerçeği ifâde etmekte fayda vardır: Bizim neslin en büyük problemi "dil" problemidir. Biz, ilkokulda öğrendiğini ortaokulda beğenmeyen, lisede öğrendiğini üniversitede kullanmayan ve hâyata atıldığı zaman, önce öğretilip sonra unutturulan kelimelerin hangisi ile konuşacağına karar veremeyen istikrarsız bir nesiliz. Dil zevki olanlardan ve tatlı Türkçemizi müzik gibi konuşup şiir gibi yazanlardan özür dilemek isteriz. Güzeli veremedikse de, dili sun'î olarak kabalaştırma ve çirkinleştirme çabasında olmaktan sakındık.*" şeklinde vurgulamaktadır. Konuşma ve yazılarında akıcı ve anlaşılır bir üslûba sâhip oluşunun yanı sıra, Türkler için kabûl edilmiş standart bir transkripsiyon sistemimizin bulunmayışının sıkıntısını duyarak, eserlerinde bu eksikliği gidermeye

çalışmıştır. Dili düzgün olmayan eserin klâsik olmayacağı düşüncesinin yansımalarını bütün eserlerinde görmek mümkündür.

Ali Yardım, dil konusunda gösterdiği titizlik ve hassasiyeti okuyucuyla buluşacak olan çalışmalarının basımı sırasında da göstermiştir². Özellikle zamanın bilgisayar teknikleri ve kullanımı düşünüldüğünde, İzmir Millî Kütüphânesi yazma eserleri katalogunu hazırlarken gösterdiği itinâyı, basım aşamasında da sergileyerek matbaalarda çalışan personelle kıymetli zamanını harcamaktan çekinmemiş, hattâ onlara zaman zaman yaptığı uyarılarla bir öğretici dahi olmuştur. Kitâbeler üzerinde yayınlanmış çalışmalarında da Arapça ve Latin harfli metinler çok dikkatli ve hataya fırsat vermemek endişesi ile büyük bir gayret, emek ve hassasiyet mahsulü olarak ortaya çıkarılmıştır. Gerekli fotoğraf ve çizimler, yeri geldiğinde düşülen notlarla zenginleştirilen bilgiler, çalışmalarının vazgeçilmez unsurlarından olduğu gibi her kitâbının arkasında da mutlaka bir indeks yer almaktadır.

Tarih bilinci ve millî benlik duyguları yüksek olan Ali Yardım; “*Bir kadirşinaslık ve şükran borcu olarak ifâde edelim ki, başımızı gerilere doğru çevirip baktığımızda, on asırdır, millet olarak hep ebebî yaşama azmi ile dolu, gayretli ve hamiyetli büyüklerimizle karşılaşırız. Eğer o, gayretlilerin günübürlük işlerinin ötesinde, Allah rızâsına dayalı, ileriye dönük yatırımları olmasaydı, bu toprakların bize “vatan” olarak kalması, bizim de bu vatanda “millet” olarak yaşamamız çok münâkaşa götürebilirdi.*” (Tokat Sempozyumu, 464) şeklindeki değerlendirmesiyle geçmiş nesillerin gururu ve yaşayan nesillerin yapması gerekenlere dâir düşüncelerini yansıtmıştır.

Bir ilâhiyat profesörü olarak, hayat, dünya, târîh ve değerler sistemimiz hakkındaki düşüncelerini *Şihâb’ül-Ahbâr Tercümesi*’nin önsözüne yazdığı satırlardan izlemek mümkündür:

“Dünü bugüne aynen taşımak mümkün değildir. Dünün bugüne, dün olarak gelmesi makbûl de değildir. Geleceği geçmişte aramak ne kadar yersiz ise, geçmişsiz gelecek de o ölçüde mânâsızdır. Hayat; dünü ile bugünü ile ve yarını ile bir bütündür. Dün, bir gün önce bugün’dü; bugün de, bir gün sonra dün olacaktır. Yarın ise, bir gün sonra bugün, iki gün sonra da dün olmaya nâmzettir. Bu sebeple, hiçbir zaman diliminin, diğerine

² Kılık-kıyâfet konusunda da aynı hassasiyet ve özeni gösteren Ali Yardım’ı tanıyanlar onu takım elbise, kravat ve dâima tıraşlı hâliyle hatırlayacaklardır. Tavrı, davranış ve sözlerindeki ölçülülük, nezâket, kibarlık, hatırnâzlık, samimilik, ciddiyet ve hoşsohbetlilikle her zaman karşısındakine sevgi ve saygı telkin eden hâli ise hiç unutulmayacaktır.

bir üstünlüğü yoktur. Burada önemli olan şey, eskimeyen değerlerdir. Asırların eskitemediği değerler, her dönemin yenilerini oluştururlar. Yarını meçhûl olan yeniler ise, şimdiden eski kalmaya adaydırlar. İşte Peygamber Efendimiz'in temsil ettiği değerler manzûmesi, bu eskimeyen değerlerimizin ana unsurlarından birisidir. Âhîrzaman Peygamberi'nin eskitilmesi demek, dînin devre dışı bırakılması anlamına gelmektedir.”

Kitâbe ve kütüphâneyi kültür köprümüzün vazgeçilmez iki ayağı olarak kabûl etmiş olan Ali Yardım, üniversitedeki eğitim-öğretim faaliyetleri dışındaki çalışmalarını bu iki temel alan üzerinde yoğunlaştırmıştır. Anadolu coğrafyasını sayfaları açılmış bir hadîs kitâbı olarak görerek bu coğrafyanın tâmamına yakınına taramış, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerinden kalma târihî eserlerdeki kitâbe ve yazıları yerinde görerek incelemiştir. Kitâbe (Epigrafi) alanındaki âşinalığı dolayısıyla mesleği kütüphâneçilik olmamasına rağmen, içine girmeden risk ve çilesi dışarıdan hiç de belli olmayan bir teşebbüsle sorumluluk duygusu ve çalışma titizliği göstermenin ötesinde hiçbir iddiası olmadığını belirtmesine rağmen numaralanmasından demirbaşına, adından ebâdına varıncaya kadar, her şeyiyle yeniden oluşturulmuş bir kütüphânenin kataloğunu hazırlamıştır. Bu çalışmasıyla İzmir Millî Kütüphânesi'ndeki yazmalar büyük bir yeterlilik ve kullanışlılık ile araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Böylelikle târih ve kültürümüz için gerekli ve geç kalmış bir alt yapı eksikliğini gidererek ilim, kültür ve sanat dünyamıza faydalı katkılar sağlamıştır. Eğitim-öğretim ve diğer bilimsel çalışmalarının dışında kalan zamanını bu çalışmaya tahsis ederek, çalışmanın kendisinden doğan zorlukların üstesinden gelmiş, yılmınlığa kapılmadan kaprislere göğüs germiştir. Yazma kataloğu, kendi ifâdesiyle “çok güç bir sabır ve tahammül imtihanı verilerek” meydana getirilmiştir. Çalışma sırasında karşılaştığı yazmaların tezhîbli kısımlarını kesen ve çalanlara karşı duygularını üçüncü cildin önsözünde; “...yedi seneyi aşan bir müddet içerisinde, kütüphânedeki dört bin kadar eseri, gözüm gibi sakınarak, canım gibi koruyarak satır satır sevip okşadım. Ancak, küpeli kulağı kesen nâdânlara, uyumlu üç kardeşin birini kaçırın cânîlere ve herkesin istifâdesine sunulan bir kamu malını özel mülkiyetine geçiren gâsıblara karşı göz yaşlarıyla isyân, incinen gönlümle inkisâr ettim” satırlarıyla dile getirmiştir.

1983 yılından itibaren, üniversitede eğitim ve öğretimin kesildiği Temmuz-Ağustos aylarını, dâima bulunduğu şehrin dışında araştırma ile geçirmiştir. Hiç özel tâtil yapmadığını belirten Prof. Dr. Ali Yardım, her yılın on ayını esas uzmanlık alanı olan hadîs çalışmalarına, kalan iki ayını da kitâbe ve

yazma eser kütüphânesi araştırmalarına ayırmıştır (*Amasya Burmalı Minâre Câmii Kitâbeleri*, 6). Bu çerçevede, 1983 Temmuz ayında başladığı ve 1989 yılında sonuçlandırdığı “*Anadolu Selçukluları ve Beylikleri Devri Mimâri Eserlerindeki Hadîs Kitâbeleri*” başlıklı üniversite projesi kapsamında, plânlı bir faaliyet olarak Anadolu’nun bütün şehirleri ve bu illere bağlı târihî yerleşim birimlerini taramış, müzelere kaldırılmış kitâbeleri dahi gözden geçirmiştir. Elde ettiği bulguları yayınlamamış olmakla birlikte, “*Anadolu Selçukluları ve Beylikleri Devri Mimâri Eserlerinde Kitâbeleşen Hadîsler*” (İzmir 1989) başlığı altında, profesörlük takdim tezi olacak olan bir çalışma meydana getirmiştir.

Ali Yardım, ilmî çalışma ve yazma metodu ile ilgili tavır ve uygulamalarını *Peygamberimiz’in şemâili*’nin önsözünde belirtmiştir. 1975’de başladığı ve 1996’da tamamladığı uzun soluklu bu çalışması sırasında, eserinin bâzı konularını sınıfta bâzılarını çeşitli fakültelerin öğrencilerinden oluşan sohbetlerde, bâzılarını da konunun uzmanları ile müzâkere ederek geliştirdiğini, ancak tam olarak mihverine oturtmakta sıkıntı çektiği yerler olduğunu da ifâde etmiştir. Farklı eğitim, birikim, eğilim, ilgi, bilgi, beklenti ve endişeleri bulunan kimselerden de yararlanmasını bilmiş, değişik zamanlarda farklı kişilere sorular sorarak görüşlerini almıştır. Ali Yardım Hoca, “*İnsan, yazdığını çizmesini bilmelidir*” sözünden hareketle, yazıp da izdiklerinin miktarının bıraktıklarının on misli olduğunu kaydetmektedir. Yayınlanmak üzere değil, yazarın kendisini bilgilendirmesi amacıyla yazıldığını belirttiği, hazırlanması yirmi yılın üstünde zaman alan eserinde, öğretmek ve sevdirmek hedefini göz önünde tutmuştur. Bu çalışmasında genel olarak bilimsel araştırma ve yazma metodu konusunda hassasiyetlerini gösterdiği gibi dinî terminoloji ve üslup konusunda da örnek alınabilecek görüşler sunmuştur. Konunun ele alınış şekli ve kitâbın plâmı ile de yakından ilgilenmiştir. Çalışma, başka bir eserin ortaya çıkışını da sağlamıştır. *şihâb’ül-Ahbâr* tercümesinde, bu eseri daha önceleri tercüme etmeye teşebbüs ettiğini, ancak kaleminin yürümediğini, *Peygamberimiz’in şemâili*’ni yazdıktan sonra ise kaleminin düğümünün açıldığını ve kısa sürede eseri tamamladığını yazmaktadır.

İlmî disiplini, meslek ahlâkına düşkünlüğü ve bu konudaki titizliği onu tanıyanlarca iyi bilinen Ali Yardım, bir cümle değil bir kelime üzerinde bile uzun uzun düşünmekten geri durmamıştır. Bütün çalışmalarında karanlık, anlaşılmayan ve şüpheli noktalar kalmamasına özen gösterdiği gibi, yazılarında da anlaşılır olmayı bir tarz olarak benimsemiştir. Bu konuda kitâbe çalışmalarında iskele kurulması ve itfaiyeden yardım alınması gibi meşakkatli ve zaman alıcı işlere dahi girmekten çekinmemiştir. Bilgi ve tecrübesini hayata geçirmekten geri durmayarak, üzeri boyayla kaplı kitâbelerin temizlenmesi ve

altın varaklanması gibi masraflarını kendisinin karşıladığı hayır işlerini de gerçekleştirmiştir. Doğum yeri olan Oba beldesinde yapımının her aşamasıyla ilgilendiği ve maddî yönünün önemli bir kısmını üstlendiği câminin klâsik bir Osmanlı yapısı olarak inşâ edilmesini sağlamıştı. Ömrü vefâ etse idi câminin yapım aşamalarını ve deneyimlerini ayrıntıları ile yazarak bu konuda da örnek bir eseri bizlere kazandıracaktı. Ömrünün son demlerinde Manisa kitâbeleri ile ilgilenmiş ve bunların derlenmesi yolundaki çalışmaları da başlatmıştı³.

Bir “hoca” olarak kendisinden yardım istemeye gelen araştırmacılara zaman ayırarak, sorulan meseleleri başından savuşturmak yerine, büyük bir sorumluluk duygusuyla ciddiyet ve titizlikle ilgilenir, kendi işi gibi uğraşır, izâhlarını olabildiğince anlaşılır kılmaya çalışırdı. Kitâp ve kitâbeler ile ilgili çalışanların sorunlarını yapabiliyorsa hemen çözer, üzerinde çalışması gerekenleri alıkoyarak daha sonra ilgilenir ve sonuçlandırarak îade ederdi. Kendisine danışanlarla bilgi ve deneyimlerini paylaşmaktan çekinmezdi⁴. Yapılan çalışmalar ile ilgilenecek dâima teşvik edici bir tavır sergiler, daha sonra rast geldiğinde gelinen nokta ile ilgili sorular sorarak durumu tâkip ederdi. Araştırma türü çalışmalarda ekip ile çalışmanın ve katılımın gereğine inanan Ali Yardım, bunu *Şihâb’ül-Ahbâr Tercümesi*’nin önsözünde; “*Araştırma türü çalışmalar, tek başına üstesinden gelinecek çalışmalar değildir. Bir başka ifade ile, tek başına kendi imkânı ile sonuçlandırılan araştırma türü çalışmalar, bir yönüyle de olsa, eksiklikle mâlûl çalışmalardır. Esâsen ihtiyâç, insanın sermâyesidir. Birbirine ihtiyâç duyan insanlar, birbirini seven insanlardır. Bu bir nükte ki, âgâh olanlar kazançlı çıkarlar.*” şeklinde vurgulamıştır. Bu tür çalışmalarına çevresindekileri de katmaktan çekinmeyerek, eşi dâhil olmak üzere çocuklarını da zaman zaman bu tür çalışmaların parçası yapmayı ihmâl etmemişti.

Sempozyum, konferans, panel, toplantı, yemek, iftar gibi çeşitli vesileler ile dost, arkadaş ve meslektaşlarıyla birlikte olmanın gerekliliğine inanan Ali

³ Ali Yardım’ın üniversitesinin internet sitesindeki kaldırılan sayfasında sürdürdüğü çalışmalar şu şekilde yer almaktaydı: Ali Yardım Hat Koleksiyonu, Hatırmda Kalanlar (Hâtırat), Mevlânâ’da Hadîs Kültürü, Sâmiha Ayverdi’de Hadîs Kültürü, Kabir Ziyâreti Hadîsi Üzerine Bir İnceleme.

⁴ Kitâbe çalışmalarımız sırasında yardımlarına başvurduğumuz Ali Yardım Hocamız bizi fakülteodaki odasında misâfir ederdi. Gündelik meseleler ve maddiyata dâir konular üzerinde konuşmayan Ali Hoca ile dâima ilmi meseleleri görüşürdük. Bu ziyâretlerde bizlere yeni bulduğu metodları aktarmaktan da çekinmezdi. Bir defasında Alanya kitâbelerinde estampaj alırken ince kağıt yerine beyaz pamuklu bez kullandıklarını ve daha iyi sonuç aldıklarını söyleyerek örneklerini göstermişti ki birebir ölçüdeki bu örnekleri odasında kendisinin yaptırdığı bir panoya sererek uzaktan bakmak suretiyle değerlendiriyordu.

Yardım, büyük çoğunlukla dâvet edildiği yerlere gitme itiyâdındaydı. İnsânî ve ilmî bir gereklilik olarak kabul ettiği, bir araya gelme fırsatlarını teşvik eder ve unutmazdı.

Ali Yardım, *Alanya Kitâbeleri* çalışmasında, bu kitâbeler üzerine yapılan yayınlardaki eksiklikleri de vurgulamak suretiyle, dikkâtli ve genç araştırmacılara önceliklerden kalan verileri titiz bir karşılaştırmaya tâbi tutarak, bir târîhî belgenin ilk defa ve doğru olarak kimin tarafından yayımlandığı ve değerlendirildiği yargısına ulaşmalarının değer ifade eden ve *kıymet-i ilmiyesi* olan gerçek değerlendirme olduğunu yazmaktadır. Ayrıca, çalışmalar sırasında ümit kırıcı olumsuzluklar ile de karşılaşabileceğini belirterek, kendisinin bu durumu; “*Çocuklar, hiç merak etmeyin. Allah, bitiremeyeceği işe başlatmaz; başlattığı her işi de bitirtir. Hiç kimseden bir şey beklemeyelim. Biz, bu işe maddî beklenti sâikiyle başlamadığımız gibi, bunu, birilerine hesap vermek ve yaranmak için de yapmıyoruz. Çalışmak ve sonuç almak, bizim için ilmî bir sorumluluktur...*” şeklindeki sözleriyle aştığını kaydetmektedir. O, ekip çalışmalarında ve gündelik hayâtında bu tür yaklaşımları ile yanındakilerin morallerini yükselterek yılmınlığa fırsat vermemiş, ümitsizlik tohumlarının yeşermesine imkân tanımamıştır.

Prof. Dr. Ali Yardım eserlerini, ülkemizde sloganla düşünmeyen, soruşturan, araştıran, sahteyi tanıyan, kaliteyi arayan, eyyamcılığa prim vermeyen, köklü ve kalıcı eserler vermeyi plânlayan, akıllı, mantıklı ve hayat tarzlarını kalite üzerine kurma çabasında olan genç ve dinamik bir neslin yetiştiğine olan inancıyla önde giden neslin bu nesle karşı sorumlu olduğu duygusundan hareketle meydana getirdiğini vurgulamıştır.

Ali Yardım Hoca, yakın çevresinde hassasiyet, nezâket, kibarlık, çalışkanlık, dürüstlük, ciddiyet, titizlik, samimiyet, çok yönlülük gibi aranan ve istenen insanî değerlerin bir timsâli olarak kabul edilmektedir. Bu özelliklerinin teşekkülünün kaynağını “*Peygamber Bilgisi*” olarak tanımladığı *hadis*’i bir meslek olarak değil, bir yaşama düstûru olarak kabûl ederek hayatına uygulamış olmasında aramak gereklidir. Hoca, ilmî çevrelerde alanında uzmanlığı, meslek ve ilim ahlâkına olan düşkünlüğü, günlük yaşam kaygılarına meyletmeyişi, sahasında ve disiplinler arası çalışmalarda verdiği eserlerin yeterliliği ile anılmaktadır. O, hadis alanındaki çalışmalarında kitâbî bilgi ile kitâp ve kitâbe bilgisini bir araya getirerek çok yönlü eserler meydana getirmiştir. Alanlarında klâsik olmaya aday olmuş bu paha biçilmez ilim ve kültür ışıkları, ihtiyacı olanların ve yardım isteyenlerin yollarını dâima aydınlatacaktır.

Sabır ve tahammül gücü, çalışma aşk ve şevki ile başladığı işleri bitirme zevkini tadarak sonuçlandıran rahmetli Ali Hocamızın ruhu şâd, mekânı cennet olsun.

D.E.Ü. İltihâyet Fakültesi İlm-i Hadîs Hâcegânından merhûm Prof.Dr.
Ali Yardım Beyefendi'nin âhirete intikâllerini mübeyyin⁵

"Kanâât-i kâmilem var inşâallah ki mağfûrsun
Gedâların himmet umar, himmet eyle ne olursun."

A.A.A.

Bir Târîh Manzûmesi

Zühd ü takvâ lokmasıyla hep imâret etdi Ali
Eminim bu fenâ-gâhda hep ticâret etdi Ali

Haksa hak, bâtilsa bâtil.. Râh-ı ta 'vîze sapmadı
Derûnundaki Ali'yle hep isâbet etti Ali

Ricâl-i kümmelîndendi, o bir merd-i ma 'nâ idi
Tıfl iken kesb-i kemâl-i âdemiyet etdi Ali

Mâr-ı esvedle berâber olurdu "ben"le olmazdı
Bu âlemde "ben"le nefret-i ünsiyet etdi Ali

Nümûne-i imtisâl bir âilenin pederiydi
Bir eş, üç evlâd-ı mah-veş.. Hoş cem'iyet etdi Ali

Sordum. Dedi: "Bî-kederim, cârî tasaddükum temâm
Defter-i a 'mâlim açık tâ kıyâmet" etdi Ali

"Der-anbâr etdim âlemde ben ukbâ sermâyesini,
Bu münbit mezra 'da sen de yap zirâat" etdi Ali

Mülk edindi cennet içre mesken amma vâ-hasretâ
Gıdî, kahr-i kebîr-i firâk emânet etdi Ali

Bizlerin kalbi kapkara, ânın kalbi münceliydi
Lâkin efsûs ki bu dünyâdan azîmet etdi Ali

"İrci'î buyurdu Allah ki "Fa'âlün limâ yürüd"
Ârifân zümresindendi çün icâbet etdi Ali

Techîz ü tekfîn için yediler oldu târîh:
"Şebâbında Allah deyüb istikâmet etdi Ali."

⁵ Bu manzûme vefâtı için, Türk Din Mûsikîsinin yaşayan yegâne uzmanı ve kadîm dostum dediği Prof. A. Ayhan Altınkuşlar (*Derûn-i Dilden Damlalar*, Akademi Kitabevi, İzmir 2006, 68-69) tarafından yazılmıştır..

Eserleri⁶

Telif Eserler:

- *Hadîs I-II*, 1. Baskı Dokuz Eylül Üniversitesi yay., İzmir 1984, I. Kitap VIII+203 s.; II. Kitap VI+164 s. (iki kitap hâlinde). Eserin daha sonraki baskıları: 3. Baskı İstanbul 1997; IV. Baskı İstanbul 1998. Damla Yayınevi, I. Kitap XVI+193 s., II. Kitap 188 s., ISBN 975-381-172-1 (Aynı cilt içerisinde). V. Baskı İstanbul 2000. Hazret-i Peygamber'in sözleri, hareketleri, tutum ve davranışları ile ilgili dinî metinler olan ve yazar tarafından "*Peygamber Bilgisi*" olarak isimlendirdiği hadîs konusunda kaleme alınmıştır. Eser, 1967-1968 öğretim yılından itibaren taktırî edilen ve her yıl ele alınarak geliştirilen ders notlarının tekrar tekrar gözden geçirilmesiyle oluşturulmuştur.

- *İzmir Millî Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu*, İzmir Millî Kütüphane Vakfı yay., Cilt I, İzmir 1992, XXXII+726 s.⁷; Cilt II İzmir 1994, XII+561 s.; Cilt III İzmir 1997, XV+482 s.; Cilt IV İzmir 1997, 315 s. ISBN 975-95738-0-6 (Tk.). 1912 yılından itibaren hizmet vermeye başlayan İzmir Millî Kütüphanesi'nin yazmalar bölümünde çeşitli konularda 4.000 civarında kitâp ve risâle bulunmaktadır. Bu kaynakların okuyucuların hizmetine sunulması amacıyla kataloglama çalışmasına pek çok defa girilmiş olmasına rağmen tamamlanamamıştır. XII-XIX. yüzyıllar arasında sekiz yüz yıllık döneme âit Arapça, Farsça ve Türkçe el yazması kitap ve risâlelerin bibliyografik künyelerinin kataloğu, Ali Yardım Hoca tarafından büyük bir özveri ve sabırla hazırlanmıştır. Arapça yazmaların yer aldığı ilk ciltte 1844 bibliyografik kayıt bulunmaktadır. II. ciltte ise Arapça yazmaların devâmı ve Farsça yazmalardan oluşan 1285 eserin bibliyografik künyeleri yer almaktadır. III. ciltte ise Türkçe yazmalar ve nâdir basma eserlerin künyeleri ile toplam 3971 adet eser kataloglanmıştır. IV. cilt ise indekse ayrılmıştır.

- *Peygamberimiz'in Şemâili*, II. Baskı Damla Yayınevi, İstanbul 1997, III. Baskı İstanbul 1999, ISBN 975-381-145-4. XVI+543 s., VII. Baskı İstanbul 2005. Merhum Hoca, önsözünde 6 Eylül 1975'de başlayıp bir buçuk yılda tamamlamayı düşündüğü çalışmalarını 22. yılın başlarında (14 Kasım 1996) tamamlayabildiğini kaydetmektedir. Eser, Hazret-i Peygamber'in beşerî yönünü ele alan *Şemâil* adı altındaki bilim dalı konusunda yazılmıştır. Aynı zamanda yirminci yüzyılda yazılmış tek şemâil kitâbı olma özelliğini de taşımaktadır.

⁶ Bibliyografyanın oluşturulmasında M. Sinan Yardım ve Yrd. Doç. Dr. Abdülkâdir Palabıyık'a yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

⁷ Tanıtımı için bkz. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, IX (1994), 429-431. Rahmetli Hoca, bu tanıtım yazısını unutmamış idi ki kendisinden yürüttüğümüz "*Bursa Emîr Sultan Câmii Hazîresi Mezar Kitâbeleri*" çalışmamızda bâzı kitâbelerin okunması konusunda yardım istemek üzere arkadaşlarla birlikte ziyaretine gittiğimizde, üzerinden yıllar geçmesine rağmen benim için ayırdığını söylediği bir takım kataloğu hediye ederek büyük bir incelik göstermiş ve bizleri şaşkınlığa uğratmıştı.

- *İslâm'da Altın Yüzük Kullanımı*, Damla Yayınevi, İstanbul 1998, ISBN 975-381-196-9, V+80 s. Çalışma, Hazret-i Peygamber'in yaşadığı dönemin sonlarına doğru gündeme gelen mühür veyâ altın yüzük kullanma meselesi ile ilgili oldukça kabarık sayıda hadîs malzemesi bulunması ve günümüzdeki ihtiyaç göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır. Prof. Dr. Ali Yardım, önsözünde erkeklerin altın yüzük kullanma meselesine hüküm ve fetvâ yönünden değil okuyup, öğrenip, düşünüp, değerlendirip, kendi problemini kendi dirâyeti ile çözebilen insanlara bilgilendirmek amacıyla kaleme aldığını kaydetmiştir.

- *Alanya Kitâbeleri (Teskât, Tescîl, Tasnîf ve Değerlendirme)*, İstanbul'un 550. Fetih Yılı İçin, İstanbul Fetih Cemiyeti yay. No: 98, İstanbul 2002, ISBN 97-7618-38-1, XV+534 s. "*Alanya Kitâbeleri: Teskât, Tescîl, Tasnîf ve Değerlendirme*" başlığı altında D.E.Ü. ile Alanya Kültür, Sanat ve Turizm Vakfı (ALSAV) tarafından desteklenen bir proje olarak 1997 yılında başlayan ve beş yılda sonuçlandırılan çalışma, Alanya merkez ve ilçe sınırları dâhilindeki bütün kitâbeleri kapsamaktadır. Dolayısıyla Alanya'nın fethinden Lâtin alfabesinin kabûlüne kadar geçen döneme âit mimâriye aksetmiş yazılı malzemenin hepsi derlenerek değerlendirilmiş ve ortaya "*otantik bir monografi*" çıkarılmıştır. Ali Yardım, bu çalışmasında diğer çalışmalarında olduğu gibi doğrudan konuya girmeyerek eserinin kitâbeler üzerine çalışanlara yol gösterici bir el kitâbı olmasını düşündüğünden, gerekli gördüğü hususların aydınlatılması konusunda başlıklar atarak bilgiler vermiştir. Eserin birinci ve ikinci bölümleri kitâbelere ayrılmış, Alanya kale kitâbeleri başta olmak üzere, Alanya Müzesi'nde, câmi ve mescitlerde, mezarlıklarda, evlerde yer alan üzeri yazılı her maddî unsur dikkate alınarak incelenmiştir.⁸

- *Amasya Burmalı Minâre Câmii Kitâbeleri (Kapı, Mihrab Minber)*, Amasya Valiliği Kültür yay. No: 8, Ankara 2004, ISBN 975-585-412-2, XV+204 s. Bu çalışmada, Amasya'da Selçuklu döneminden günümüze ulaşan önemli mimârî eserlerden olan Burmalı Minâre Câmii'nin mimârî unsur olarak bulunan kitâbeleri ile ahşap minberinde yer alan kitâbeler değerlendirilmiştir. Daha önce eksik bir şekilde yayınlanan kapı üzerindeki inşâ kitâbesi ile tereddütlü bir biçimde okunan mihraptaki usta kitâbesi üzerinde durulmuştur. Nefis bir işçilikle ceviz ağacından yapılmış minberinde yer alan yazılar ise ilk defa yayınlanmıştır. Minberde yer alan hadîslerin kaynağı olarak tespit edilen Ved'ân'ın *Kitâb'ül- Erba'in*'i ülkemizde tespit edilen nüshaları da kitâba eklenmiştir. Pek çok fotoğraf ve çizimlerle zenginleştirilen eser sanat ve mimârî târihi çalışmaları için bir kaynak eser olmasının yanında aynı zamanda metod ve kılavuz kitâbı olarak da değerlendirilebilir.

⁸ Eser için A. Ayhan Altınkuşlar tarafından bir manzûme ile târih düşürülmüştür. "*Geldi Hızır ile İlyas, dediler târih: // Kerem-i destinle mahkûkât buldu i'tibâr*" tâmiyeli târih beyiti ebced hesabı ile 2002'dir. Bkz. *Alanya Kitâbeleri*, 489.

- *Amasya Kaya Kitâbesi (Bâyezid Paşa İmâreti Vakfiyesi)*, Amasya Valiliği Kültür yay. No: 9, Ankara 2004, ISBN 975-585-412-6, XII+157 s.⁹ Eser, Çelebi Mehmed döneminin önemli devlet adamlarından olan Bâyezîd Paşa'nın Amasya'da yaptırmış olduğu imâret için tesis ettiği vakıf için düzenlenmiş yedi vakfiye ile ilgilidir. Çalışmanın ana konusu, şehir merkezinde bir kaya üzerinde yer alan, kendi türünün tek örneği olan ancak okumayı güçleştirecek şekilde yazıları silinmiş durumdaki 1418 yılına âit sekiz satırlık esas vakfiyenin özeti durumundaki kitâbedir. İkinci kitâbe ise câmiin son cemâat revâkının üst kornişindeki kırmızı taşlı kuşağa yazılmış, bütün cepheyi tutan 25.5 m. uzunluğunda ve şimdiki kadar çözümlenip yayınlanmamış vakfiyedir. Bu vakfiyeler üzerinde çok sabır isteyen ve titiz bir çalışma yürütüldüğü gibi câminin kapı çevresinde, dış revâklarında, ahşap kapı ve minberindeki diğer kitâbelerde değerlendirilmiştir. Kitâba Bâyezîd Paşa İmâreti'nin Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan vakfiyeleri de eklenmiştir.

Tercümelere:

- Ahmed Çelebi, *İslâm'da Eğitim-Öğretim Târîhi*, I. Baskı İstanbul 1976, III. Baskı Damla Yayınevi İstanbul 1998, ISBN 975-381-173-X, XVI+384 s., Kâhire Üniversitesi İslâm Medeniyeti Târîhi öğretim üyesi Dr. Ahmet Çelebi'nin Cambridge Üniversitesi'nde hazırlamış olduğu doktora tezinin (*History of Muslim Education*) tercümesidir. Eser, başlangıcından Hicrî VI./Mîlâdî XIII. yüzyıla kadarki İslâm Eğitim ve Öğretim Târîhi'ni ele almaktadır. Prof. Dr. Ali Yardım, eserin Arapça (*Târîh'ut-Terbiyet'il-İslâmiyye*) ve İngilizce baskılarını (her ikisi de Beyrut 1954) karşılaştırarak ve yazarın kullandığı kaynakları da gözden geçirmek suretiyle kendi sâhasında ilk ciddî ve ilmî eser olacak kitâbı Türkçemize ve irfan hayatımıza kazandırmıştır. Kitap, Millî Eğitim Bakanlığı'nca 6 Aralık 1976 târih ve 1910 sayılı Tebliğler Dergisi'nde tavsiye edilmiştir.

- *Şihâb'ül-Ahbâr Tercümesi*, Damla Yayınevi İstanbul 1999, ISBN 975-381-293-0, XII+344+166 s. Mısırlı âlim ve devlet adamı Ebû Abdullah Muhammed b. Selâme el-Kuzâ'î (ö. 454/1062)'nin *Şihâb'ül-Ahbâr* adını taşıyan ve uzun yıllar sahâsında kalıcı bir eser olan hadîs kitâbının tercümesidir. Yirmi yılı aşkın bir zamanda ülkemizde yazma eser barındıran kütüphanelerindeki Kuzâ'î'nin başta *Şihâb'ül-Ahbâr* ve *Müsned'üş-Şihâb* olmak üzere bütün eserlerini tespit ederek inceleme ve değerlendirmeye tâbi tutan Prof. Dr. Ali Yardım, Türk-İslâm klâsikleri arasında önemli bir yeri olan eseri Türkçemize kazandırmıştır. Bu tercümede, hadîslerin alınıp işlendiği yerlere de dikkat çekilerek ilk defa olmak üzere bir deneme de gerçekleştirilmiştir. Dipnotlarda bu eserin kaynak olarak kullanıldığı Anadolu Selçukluları ve Beylikleri devri mimârî eserlerinde kitâbelere işlenen hadîsler ile Mesnevî'de ve Molla Câmî'nin Kırk Hadîs'in de yer alan hadîslere işâret edilmiştir.

⁹ Tanıtımı için bkz. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XX/1 (Temmuz 2005), 225-227. Eserin basımı dolayısıyla A. Ayhan Altınkuşlar tarafından bir manzûme ile târih düşürülmüştür ki târih beyiti şöyledir: *Neşrine tulû' etdi şöyle bir târih-i tâmm: // "Hayat verdi aşınmış Kaya Kitâbesi'ne" =2004. Bkz. A. Ayhan Altınkuşlar, a.g.e., 90-91.*

Makale ve Bildiriler:

- “Fetih Hadîsi Üzerine Bir Araştırma”, *Diyânet İşleri Başkanlığı Dergisi*, XIII/2 (Ankara 1974), 116-123.
- “Asabiyet Milliyetçilik Demek midir? I”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, VI/4 (Ekim 1977), 20-32.
- “Asabiyet Milliyetçilik Demek midir? II”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, VII/1 (Ocak 1978), 32-42.
- “Asabiyet Milliyetçilik Demek midir? III”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, VII/2 (Nisan 1978), 71-76.
- “Hilye-i Saâdet: Peygamber Efendimizin Yaradılış Güzellikleri”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, VII/4 (Ekim 1978), 12-25.
- “Mesnevî Hadîsleri Üzerine Bir Araştırma”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, VIII/1 (Ocak 1979), 44-54.
- “Türkün Şeref Madalyası: Fetih Hadîsi”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, VIII/3 (Temmuz 1979), 62-75.
- “Hicret Marşı”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, IX/2 (Nisan 1980), 23-30.
- “Peygamber Efendimizin Meşrubatı ve İçiş Tarzları”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, X/2 (Nisan 1981), 41-55.
- “Anadolu Selçukluları ve Beylikleri Devri Mîmârî Eserlerinde Kullanılan Hadisler ve Kaynakları”, *II. İslâm İlimleri Kongresi*, 18-20 Eylül 1981.
- “Manisa Mimarî Eserlerindeki Hadîsler”, *I. Mesir Konferansları*, Manisa 1982, 20-28.
- “Kuzâ’î’nin Şihâb’ül-Ahbâr Adlı Hadîs Kitabı ve Türk-İslâm Kültürü Üzerindeki Tesirleri”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XII/1 (Ocak 1983), İstanbul 1983, 65-76. (20-25.IX.1982 tarihleri arasında İstanbul’da toplanan IV. Milletlerarası Türkoloji Kongresi’nde sunulmuş bildiri. Ayrıca bkz. *Şihâb’ül-Ahbâr Tercümesi*, Ek-1, 275-286).
- “Şemâil Nev’inin Doğuşu ve Tirmizî’nin Kitâbu’s-Şemâili”, *D.E.Ü. İlâhiyât Fakültesi Dergisi*, I, İzmir 1983, 349-409.
- “Peygamber Efendimizin Şiir ve Şâirlere Karşı Tutumu”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XII/4 (Ekim 1983), 13-19.
- “Peygamber Efendimizin Gülüş Tarzı ve Şakaları”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XIII/1 (Ocak1984), 63-76.
- “Peygamber Efendimizin Geçim Tarzı”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XIV/2 (Nisan 1985), 19-36.

- “Ashâb Bilgisinin Kaynakları ve Tirmizi’nin ‘Tesmiyetü Ashâb’-in-Nebî’si””, *D.E.Ü. İlähiyât Fakültesi Dergisi*, II, İzmir 1985, 247-348. (edisyona kritik çalışması).
- “Tokat ve Çevresi Mimarî Eserlerindeki Hadîsler”, *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu 2-6 Temmuz 1986*, Yay. Haz. S. Hayri Bolay-M. Yazıcıoğlu-B. Yediyıldız-M. Özdemir, Tokat Valiliği Şeyhülislâm İbn Kemal Araştırma Merkezi, Ankara 1987, 463-480.
- “Kuzâ’î ve Müsnedü’ş-Şihâb’ı”, *D.E.Ü. İlähiyât Fakültesi Dergisi*, IV, İzmir 1987, 285-348.
- “İslâm Edebiyatı Geleneği ve Sâmiha Ayverdi”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XVII/4 (Ekim 1988), 101-104.
- “İslâmiyet Karşısında Türk Örf ve Âdetleri”, *Türk Münevverinin Müsterek Fikir ve İman Zemîni*, Haz. S. Başer, Kubbealtı Akademisi Kültür ve San‘at Vakfı 1986-1987 Akademik Toplantıları, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1988, 104-117.
- “Buhârî ve et-Târîh’ul-Kebîr’i”, *D.E.Ü. İlähiyât Fakültesi Dergisi*, V, İzmir 1989, 181-193.
- “Hazret-i Peygamber’i Anlatan İlim Dalları ve Şemâil Nev‘i”, *Diyanet Dergisi*, XXV/4 (Ankara 1989), 213-220.
- “Akşemseddin Türbesi ve Hazîresindeki Tarihî Kitâbeler”, *Akşemseddin Sempozyumu Bildirileri*, Akşemseddin Hazretleri Vakfı yay. no: 1, İstanbul 1990, 133-143.
- “Bir Yirminci Asır Alp-Ereni Hayri Bilecik”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XXI/4 (Ekim 1992), 17-25.
- “Necip Paşa Kütüphânesi’nin Kültür Târimimiz Açısından Önemi”, *Türk Kültüründe Tire*, Haz. M. Şeker, Türkiye Diyânet Vakfı yay. no: 134, Ankara 1994, 65-68.
- “Gedik Ahmet Paşa Medresesi’nin Afyon Kültüründeki Yeri”, *IV. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri 29-30 Eylül 1995 Afyonkarahisar*, Haz. E. Emel Sarlık-M. Sarlık, Afyon Belediyesi yay. no: 7, Afyon 1995, 222-232.
- “Temel Kültür Müesseselerimizden Darülhadisler”, *Ekrem Hakkı Ayverdi Hâtıra Kitabı*, İstanbul Fetih Cemiyeti yay. no: 90, İstanbul 1995, 59-119.
- “İnsanlık Gündeminin Birinci Maddesi: Ahlâk”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XXV/4 (Ekim 1996), 299-307.
- “İz Bırakan İki Âbide Şahsiyet: Sâmiha ve Ekrem Hakkı Ayverdi’ler”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XXVII/2 (Nisan 1998), 7-13.
- “Manisa Kültürü Açısından Yazma Eserlerin Önemi”, *Manisa Dergisi*, 15 (Mayıs 1998), 28-30.

- “‘Fazla Dürüstlük’ Âbidesi: Mahmut Okutan”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XXVIII/1 (Ocak 1999), 45-52.
- “Anadolu Selçukluları ve Beylikleri Devri Mimârî Eserlerinde Kullanılan Hadisler ve Bu Hadislerin Kaynakları”, *Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı*, Yay. Haz. N. Bilgi-M. Ersan-T. Gökçe-V. Günay-C. Kanat-C. Telci, İzmir 1999, 95-104.
- “Osmanlı Devrinde Dârülhadîsler”, *Osmanlı*, 8, Ed. G. Eren, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, 163-175.
- “Ulubatlı Hasan Âbidesi”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XXVIII/4 (Ekim 1999), 22-25.
- “Bir İsimsiz Kahraman: Ömer Okutan”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XXIX/1 (Ocak 2000), 41-47.
- “Türk’ün Şeref Madalyası: Fetih Hadîsi”, *Değeri ve Tefsiri Açısından Fetih Hadîsi ve Feth-i Kostantiniyye*, Osmanlı Hadis Araştırmaları yay. İstanbul 2002, 17-34.
- “Türk’ün Şeref Madalyası: Fetih Hadîsi”, *Türkler*, 11, Ed. H. Celâl Güzel-K. Çiçek-S. Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, 90-95.
- “Emiroğlu’nun Pencereleeri”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XXXII/2 (Nisan 2003), 103-107.
- “S. AYVERDİ’nin Dine Bakışı, Hayatında Dinin Yeri”, *Vefâtının 10. Yılında Sâmiha AYVERDİ’nin Hâtırasına 3. Bin Yıla Girerken Türk ve Müslüman Dünyasında Sosyo-Kültürel Yapının Yeniden Teşekküllü Sempozyumu 6-7 Haziran 2003 Ankara*, Haz. A. Yıldız Topuz, Ankara 2003, 71-80.
- “Gönül Telimizi Titreten İki Âşına Dost”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XXXII/3 (Temmuz 2003), 47-53.
- “Ağır İmtihanların Başarılı Mezunları”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XXXIII/2 (Nisan 2004), 30-36.
- “Hasan Paşa Kütüphânesi’nin Çorum Kültüründeki Yeri”, *Osmanlı Döneminde Çorum Sempozyumu*, 1-3 Ekim 2004, Çorum.
- “Mehmed Emiroğlu Adlı Bir ‘Merd-i Hûda’yı Uğurladık”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XXXIII/4 (Ekim 2004), 49-57.
- “Sâmiha Ayverdi’de Hadis Kültürü”, XXXIV/2 *Sâmiha Ayverdi Hâtra Sayısı*, (Nisan 2005), 64-76.
- “Manisa İvaz Paşa Câmii İnşâ Kitâbesi”, *Manisa Dergisi*, Manisa’yı Mesir’i Tanıtma ve Turizm Derneği yay., 29 (Haziran 2005), 3-7.

- “Nihad Sâmi Banarlı’nın Hocalığı”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XXXIV/3 (Temmuz 2005), 13-22.

- “Mehmed Emiroğlu’nun Târihî Arka Planı”, *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XXXIV/4 (Ekim 2005), 30-37.

Ansiklopedi Maddeleri:

(Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi’nde yer alan maddeler)

- “Abdân el-Mervezî”, 1, İstanbul 1988, 67.
- “Abdullah b. Ebû Evfâ”, 1, İstanbul 1988, 96.
- “Abdullah b. Huzâfe”, 1, İstanbul 1988, 108.
- “Abdullah b. Safvân”, 1, İstanbul 1988, 131.
- “Abdullah b. Sâlih el-Mısrî”, 1, İstanbul 1988, 131-132.
- “Abdullah b. Yezîd el-Adevî”, 1, İstanbul 1988, 143.
- “Aclûnî, İsmâil b. Muhammed”, 1, İstanbul 1988, 327-328.
- “Adî b. Ertât”, 1, İstanbul 1988, 379.
- “Adî b. Hâtim et-Tâî”, 1, İstanbul 1988, 380.
- “Âiz b. Amr”, 2, İstanbul 1989, 207.
- “Âiz b. Saîd”, 2, İstanbul 1989, 207.
- “Begavî, Ebü’l-Kâsım”, 5, İstanbul 1992, 339.
- “Belhî, Ebû Ali”, 5, İstanbul 1992, 412.
- “Besbes b. Amr”, 5, İstanbul 1992, 529.
- “Birzâlî”, 6, İstanbul 1992, 216.
- “Bişr b. Berâ”, 6, İstanbul 1992, 219-220.
- “Câmiu Beyâni’l-İlm”, 7, İstanbul 1993, 107.
- “Cehcâh el-Gıfârî”, 7, İstanbul 1993, 224.
- “Dârülhadis-Anadolu Selçukluları ve Osmanlılar’da Dârülhadis”, 8, İstanbul 1993, 529-532.
- “Dımâd b. Sa’lebe”, 9, İstanbul 1994, 272-273.
- “Dımâm b. Sa’lebe”, 9, İstanbul 1994, 273.

- "Dihye b. Halife", 9, İstanbul 1994, 294.
- "Düldül", 10, İstanbul 1994, 20.
- "Dürre bint Ebû Leheb", 10, İstanbul 1994, 30-31.
- "Ebû Abs", 10, İstanbul 1994, 87-88.
- "Ebû Fükeyhe", 10, İstanbul 1994, 126.
- "Ebû İdrîs el-Havlânî", 10, İstanbul 1994, 168.
- "Ebû Kebşe", 10, İstanbul 1994, 176.
- "Ebü'ş-Şeyh", 10, İstanbul 1994, 343-344.
- "Esmâ bint Ebû Bekir es-Sıddîk", 11, İstanbul 1995, 402-404.
- "Eşec el-Kindî", 11, İstanbul 1995, 461-462.
- "İbn Ebû Cemre, Abdullah b. Sa'd", 19, İstanbul 1999, 426-427.
- "İbn Ebû Dâvûd", 19, İstanbul 1999, 429.
- "İbn Ebû Müleyke", 19, İstanbul 1999, 438.
- "İbn Ebû'l-Esved", 19, İstanbul 1999, 462.
- "İbn Ebû Şeybe, Ebû Bekir", 19, İstanbul 1999, 442-443.
- "İbn Hayr", 20, İstanbul 1999, 36-37.
- "İdrîsî, Abdurrahman b. Muhammed", 21, İstanbul 2000, 232-233.
- "İmrân b. Husayn", 22, İstanbul 2000, 232-233.
- "el-İstîfâb", 23, İstanbul 2001, 314-315.
- "Kudâî", 26, Ankara 2002, 309-310.

Vehbi Günay

